

Brno patří v otázce pramenné základny v moravském i českém kontextu k výjimečným městům, neboť má písemnosti berní povahy dochované v relativně kompaktní řadě už od poloviny 14. století s jedinou výraznější časovou přerovou, která zhruba odpovídá období husitských válek. Nejstarší dochované rejstříky a knihy městské sbírky z let 1343–1365 se dočkaly fundovaného vydání už v 30. letech minulého století zásluhou Bedřicha Mendla. Díky úsilí Kateřiny Urbánkové a Veroniky Wihodové mají nyní zájemci k dispozici další část dochovaných pramenů, „berní rejstříky“ z let 1367, 1387, 1389 a 1432. Editorky svou snahu navázat na Mendlovu práci ostatně proklamují hned v úvodu. Z chronologického hlediska zůstává jedinou nezodpovězenou otázkou edice absence berní knihy a rejstříku obsahující zápisy z let 1362–1377 (Archiv města Brna, fond A 1/3 Archiv města Brna – Sběrka rukopisů a úředních knih, rkp. č. 15), z níž Mendl editoval pouze výňatek a která se z nejasných důvodů nestala součástí ani této edice navazující.

V úvodní stati autorky přibližují podobu a strukturu zápisů editovaných pramenů, nejvíce prostoru a důrazu je přitom věnováno paleografickému rozboru jednotlivých písařských rukou. Velmi stručná je naopak část zabývající se strukturou zápisů jednotlivých „berních rejstříků“, resp. mechanismem výběru městské sbírky, která je ovšem pro koncového uživatele tohoto typu edice poměrně zásadní. Zde tedy nezbyvá než kombinovat vlastní text předkládané edice se závěry, k nimž dospěl Bedřich Mendl a rovněž František Hoffmann v úvodu k edici rejstříků městské sbírky jihlavské z první poloviny 15. století. Také Hoffmannovu výzvu k používání přesnějšího pojmu „rejstříky městské sbírky“ oproti staršímu termínu „berní rejstříky“ autorky oslyšely hned v úvodu s poukazem na „jazykově-estetické důvody“ (s. 7).

Ve vlastním textu edice se vydavatelky snažily o co největší zachování podoby originálů (s přihlédnutím ke zvláštnostem jednotlivých editovaných rukopisů) za použití moderních a promyšlených edičních zásad, zohledňujících řadu škrtů a vpsků v originálech. Text edice je přehledný a umožňuje rychlou orientaci. Velmi cenný je rovněž propracovaný rejstřík jmenný a věcný, který tvoří nedílnou součást edice. Vizuální orientaci v prostoru města by jistě ulehčila přiložená mapa (nabízí se možnost využití místopisu vypracovaného O. Vičarem vztahujícího se k roku 1348). Celkově je možné předpokládat, že předložená

edice výrazně přispěje k využití cenných pramenů z brněnské minulosti.

MICHAELA MALANÍKOVÁ

Zemské desky krnovské. Svazek 1. 1403–1522, ed. Dalibor PRIX, Zemský archiv v Opavě, Opava 2008
420 s., ISBN 978-80-86388-60-1

Edice krnovských zemských desek z let 1403–1522 je po několika desetiletích prvním edičním počinem, který navazuje na systematickou práci editorů konce 19. a první poloviny 20. století, soustředěnou na zpřístupnění manuálů vzniklých činností českého dvorského soudu a zemských soudů na Moravě a ve Slezsku v pozdním středověku. Dalibor Prix edici připravil na okraji svého mnohaletého výzkumu dějin českého Slezska v pozdním středověku. V úvodní pasáži stručně nastínil vývoj krnovského zemského soudu na přelomu 14. a 15. století, diplomaticky a paleograficky popsal knihy jednotlivých krnovských zemských komorníků a připomněl starší pokusy o zpřístupnění materiálů ze slezského stavovského archivu. Samotná edice se rozpadá do dvou částí: první tvoří nejstarší dochovaný svazek krnovských zemských desek z let 1403–1522, druhou soubor 78 listin z let 1377–1523, vztahujících se k činnosti krnovského zemského soudu, přičemž tuto část autor opatřil hutným historickým komentářem.

Zásadní problém vydání krnovských zemských desek představuje ediční technika. Prix totiž proti duchu soudobých edičních přístupů jak samotné zemské desky, tak listiny zpřístupnil v podobě transliterovaného textu. Ten má jistě svůj smysl pro texty filologické povahy, pro české prostředí však zpravidla pouze u textů do roku 1400 a nikoli pro texty diplomatické povahy. Autorův odkaz na možné poznání úrovně vzdělanosti na Krnovsku v 15. a na počátku 16. století je sice lákavý, on sám však z transliterace žádné závěry nevyvodil. Pro pokračování celého projektu pak svou volbou postavil editory dalších svazků před téměř neřešitelný problém, zda mají pokračovat v jím užité podobě. Prixův modus je totiž pro badatele jen obtížně využitelný, neboť si při absenci interpunkce budou muset editovaný text sami jazykově, syntakticky i sémanticky interpretovat. Druhou možností je přistoupit k moderním edičním technikám, a odsoudit tak první svazek nové řady k disparátnosti. Nedostatkem Prixovy

edice je i absence věcného rejstříku, jehož význam autor patrně nedocenil, neboť rejstřík jmenný zpracoval příkladně, s důrazem na genealogické vztahy jednotlivých osob.

MARTIN NODL

Matthaeus de Cracovia – Matouš z Krakova, Tractatus Birgittini – Brigitské traktáty. Proposicio super canonizacione beate Brigide – Proposice ke svatořečení svatě Brigity Švédské. De passione Cristi ex Revelacionibus sancte Brigitte – Umučení Krista z Revelací svatě Brigity, edice a překlad Drahomíra BREEDVELD-BARÁNKOVÁ (= Fontes Latini Bohemorum VII), OIKOYMENH, Praha 2008

CLVI + 106 s, ISBN 978-80-7298-310-0

Dva krátké spisy Matouše z Krakova, které na základě pěti, resp. čtyř dochovaných rukopisů vydala brněnská filoložka Drahomíra Breedveld-Baránková, nepatří k nejvýznamnějším dílům pražského mistra, heidelbergského rektora a wormského biskupa (v tomto postavení Matouš z Krakova 1410 zemřel), jsou nicméně významnými doklady recepce *Vidění svatě Brigity Švédské* (1303–1373) ve střední Evropě v poslední třetině 14. století. Praha byla jedním z prvních center šíření díla švédské vizionářky (vedle Švédska a Itálie) a v Čechách vznikl jeden z raných překladů *Revelací* do národních jazyků, staročeský překlad Tomáše ze Štítného. Značný zájem o Brigitiny texty inicioval v Praze bezpochyby tehdejší mistr pražské univerzity Matouš z Krakova, který byl v 80. letech 14. století členem druhé kanonizační komise švédské vizionářky a propagoval její úctu i její dílo, to pak především jako ideální příklad vzdělávací duchovní literatury pro laiky i kněží. Že Matoušův zájem o Brigitu a její *Vidění* byl nesen především zájmem o pastorální péči, dokládají oba editované texty z jeho pera, právě tak jako charakter recepce Brigitiných textů v Čechách – byly užívány zřejmě především jako katechetická pomůcka pro kazatele.

V úvodní krátké studii editorka přináší na s. XIII–CXII základní informace k historickému a literárnímu kontextu obou Matoušových spisků (na s. CXIII–CLVI se nachází anglický výtah z úvodní studie), přičemž především rétorický

rozbor Matoušovy *Proposice* (s. LXVIII–LXXIX) napomáhá základnímu porozumění struktury textu. Úvodní studie začíná krátkým přehledem životopisných dat k osobě Matoušové a vylíčením osudů švédské vizionářky, opírajícím se především o studie současného, občas bohužel málo kritického amerického bádání k dějinám ženské spirituality. Kapitolka „*Matouš z Krakova propagátorem Brigitina kultu v Čechách*“ (XLVII–LXXXIII) přináší základní informace k dobové recepci Brigitiných vizí v Praze a okolí. Některé v ní obsažené údaje jsou nedoložitelné – např. tvrzení, že Brigitiny texty mohly sloužit jako podklad pro univerzitní výuku. Domněnka, že Matouš přímo podnítl Tomáše ze Štítného k sepsání českého překladu *Vidění*, je pak docela nepravděpodobná. Škoda že se autorka ve své práci opírala pouze o sekundární literaturu staršího data – necituje ani vydání kritických edic Brigitiných revelací, knihy druhé (*Sancta Birgitta. Revelaciones. Liber II*, edd. Carl Gustaf Undhagen, Birger Bergh, Stockholm 2001) a osmé (*Sancta Birgitta. Revelaciones. Book VIII*, ed. Hans Aili, Uppsala 2002), ačkoliv s příslušnými texty v edici přímo pracuje, ani dvě monografie z roku 2004 a 2005 (Pavlna Rychterová, *Die Offenbarungen der heiligen Birgitta von Schweden. Eine Untersuchung zur alttschechischen Übersetzung des Thomas von Štítné (um 1330 – um 1409)*, Köln – Wiemar – Wien 2004; Olivier Marin, *L'archevêque, Le maître et le dévot. Genèses du mouvement réformateur pragois. Années 1360–1419*, Paris 2005), které se tématem recepce Brigitiných *Revelací* v Čechách přímo zabývají. Autorka bohužel pomíjí i důkladnou monografii Matthiase Nudinga (*Matthäus von Krakau. Theologe, Politiker, Kirchenreformer in Krakau, Prag und Heidelberg zur Zeit des Großen Abendländischen Schismas*, Tübingen 2007). Text úvodní studie k edici vůbec činí dojem, že vznikl před rokem 2000 a pro vydání v ediční řadě Fontes Latini Bohemorum již nebyl aktualizován. Pakliže tomu tak je, měla tato okolnost být v úvodu k edici zmíněna. Odbornou váhu úvodní studie totiž uvedená opominutí podstatně snižují, kromě toho by důkladnější kritická četba nové sekundární literatury prospěla i kapitole věnované spirituálně-teologické kontextualizaci Matoušovy *Proposice* (LXXXIV–CIII), která působí poněkud příliš schematicky.

Důkladnější seznámení se s historickým kontextem editovaných textů by ovšem umožnilo lépe řešit i otázky, které lze při edici středověkého textu považovat za základní: Vydavatelka datuje se stručnou argumentací vznik Matoušova textu